VERA LUKETIĆ

LIRIKA

Zagreb 1937

19437

MAGLA

VERA LUKETIĆ

LIRIKA

Zagreb 1937

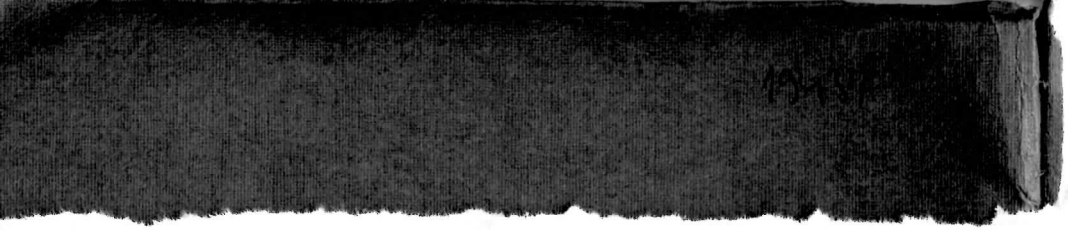

Tisak
Zaklade Tiskare
Narodnih Novina — Zagreb

MAGLA

Tiho se poet digao i prozor otvorio:
u magli nije nigdje gorilo,
ni sveto
ni prokleto.
Sivo i bolesno i crno dizalo se jutro,
polagano
u magli zaplakano.
Dugo je ležalo nad gradom,
nad svakom nadom
i vonjalo mrtvo.

Sve je u nama puno magle i jada
i mi smo građani plašljivi i sivi,
dobri,
ničemu krivi.
Magla, u magli tramvajska lira
nad žutom lampom vodi i svira
preko asfalta tvrdog i crnog.
Asfalt naše glave nosi
ni desno ni lijevo,
uvijek istim putem —
o, mi smo poluinteligenti gnjili
i tješimo se da smo nekad nešto bili.
Bili!
Život proigrali na tramvajskoj liri.

PJESMA

Pjesma iz srca raste i kuca
tiho, ko bilo uz tanko tkivo.
Mirno, polagano teče
ko rijeka kad pada veče.
Pjesma zanose nosi
i boli
i sve što se voli.
Zanose nosi, zanosima prkosi.
Pjesma je zatvoren krug
i put je do nje dug,
ali kad svane
onda plane
ko vatra, ko najdublja čeznja.
Pjesma život nosi, njegov smisao traži,
prkosi vremenu
i svakom bremenu,
u piru iluzija lovi laži,
u sreći, u ljepoti svoje radosti gradi
radi sebe
radi svega
radi posljednje slutnje svojega neba,
svoje prolaznosti
i besmislenosti.

CESTA VODI KROZ SELO

Široka je, bijela i duga,
svih automobila truba
preko nje se nosi.
(Sad u ljetu) na travi u grabi
kao sag
leži njezin prah
na ranoj rosi.

Vijuga se talasava, da, duga,
beskrajno duga.
Kraj putokaza —
ona sama daleko luta
luta bez puta.

Baš zbog daljine je volim,
njezinoj daljini se molim.
Samoća sve dublje raste
kroz šume, livade i klasje,
kroz oranice cesta reže međe nove,
brazdu za brazdom reže,
stazu sa stazom veže,
daleke puteve zove.

U NOĆI

Ta stara lampa na stolu toplo svijeti.
Soba je zelenosiva, mračna, soba lampi prijeti.
Prošao je umoran dan
polagan. I siv
i pokoran
kao suha ruka kad drščući prima
komad kruha.
Kasno je. Noć na mjesečini raste, sije
i svijetlo po tihoj ulici tiho lije.
Tuga raste i bode i oštro srce reže,
samo oštrije! (Kako se brzo bol s bolom veže!)
Kokot pjeva u daljini,
soba se guši u polutmini.
U polutmini život se upire
o hiljadu laži
o hiljadu snova
o radosti bola.
Lampa paluca, um se bolu smije,
u polutmini
u tišini
na svakom zidu žalost klije.

ULICA

Od rumenog zapada njezini prozori gore,
u osvit zore ulica nosi nade nove.
Ulica stopama život slijedi,
krvavo slijedi, zbog njega se ruši,
na smrt blijedi.

Ulica svoju radost neprestano voli
kako život ulicom teče i odnosi boli.
Ulica krzna gleda i parfum miriše.
Jučer poslije kiše
vodu je pila dúga
na oba svoja ruba
nad ulicom
kao cvijetom.
Moj dragi, uvijek poslije kiše
sunce rosu cvijeta briše.

Ulica svoju pjesmu do boli voli,
ulica pjeva, kune i moli.
Njezina pjesma uvijek zvoni,
zvoni
i nad gradom ori.

SELO

Nosim ga uvijek u krvi.
Nije to prvi bol.
Nosim ga uvijek u srcu
kao kruh
kao sol.
Nosim ga kao jad.
Bez idile
kao glad.

Bez idile, bez dekoracije, bez slave,
zaboravljeno u zaboravi tame.
U osami tame kao raštrkane vrane,
govore ljudi na dnu svoje jame:

O tome da nema hljeba
i da čovjek mnogo treba.
O tome da nema mira
makar bi se sa svinjama moglo —
nekako živjeti kraj žira.
O tome da život nema smisla
dok svuda pravda ne bude ista.

U selu — bez idile zvonjava zvona zvoni,
zvonjava zvona ide u stranu, gori.
Na svakom brdu netko kuka, netko moli,
netko svoje teške sumnje, svoje boli
u prostor govori.
Zvonjava zvona ide preko brda
na svakom se brdu netko krvavo ruga.

Tama.
Tama kao duboka jama.
U jami u stranu zvoni,
da gori.

TUGA

Tuga je čvor pokornosti i kletve,
u crnini kletve zlokobne misli svijetle.
Tuga je nemoć, osjećanje vlastite bijede,
u pokornosti bijede velike geste blijede.

Tuga je pokret ruke u prazninu nijemu,
u nijemoj praznini krvave ruže venu.
(Ruže su bol, a bol je plač muke
kad u prazninu padaju ispružene ruke.)

Tako se na dlanu srce nosi i tugom rosi
na znojavim drhtavim prstima.
Sa svinutim krstima
čovjek prolazi
između boli
prolaznosti
i laži.

POET NA PUTU U SVIJET

I.

Otišao je u svijet.
Istina, nije vidio
ni da je velik
ni da je lijep.

Kuće, putevi, pa Sava.
Dabome, iza nje
daljina plava.
Daljina plava spava.

Njemu sve kao da spava.
A on je uvijek budan
i on je svakom čudan
ružan.
Sam.
Poet!
Samo petorici koristan,
drugima smet.

Horizonti! Svijet!
Preko Save lijet!
Nitko ne leti, svaki tralje voda,
u žalosnom gradu nema broda
ni mostova
preko dalekih voda.

Otišao —
Pred kokošinjac stigao.

Lizolom kokošinjac očistili,
žutom slamom njega ukrasili.
Nije ni velik ni mali,
ne smrdi, ukus ne kvari.
Srednji! sredina! mjera!
Naprosto: kompromis svih želja.
— Ko-ko-ko-ko-kvo!
Neka meni bude dobro!
Tako se zaletila domaćica prva.
A za njom druga
u istom tonu:
— ko-ko-ko —
čemu da živiš stoko,
ako nemaš malo mira
blaženog mira!
Pa kukuruze,
malo sira,
za sebe! za sebe!
zar se drugi brine za tebe!

Pijetao se javi:
ako građanin ne poštuje moj zakon stari
zakon slobodice,
pravdice, srećice,
sitosti, male vrećice,
toga ću ja kad bilo u snu i na javi
dobro odrapiti po glavi.

Prvo kokošinjac,
a onda svinjac.

Ehe! što su krasne ljudske želje,
kad te želje mjeru ne mjere!
Kad se živi radi gracije,
radi estetike, quasi nacije,
za kulturu, za kulturu etike,
pod diskretnom sjenom poetike,
radi geste,
radi feste,
dabome, no!
za Budu, Muhameda i Lenjina,
a Hrist je palo čudo sa visina.
Čudo!
Radi čuda bijelog krina
ispijmo još jednu čašu vina!

Pijmo i jedimo!
Jedimo i pijmo!
U čeznji te čeznje se utopimo,
sav život u čeznju stopimo.
Radi svega, radi svega
jer, u stvari,
to se život u dosadi davi.

U svijetu je našao ženu.
Ženu krvi i mesa,
smijeha i plesa.
Eto — staromodnu.
Ona — ni desno ni lijevo,
prije spavanja ljubi raspelo.
Rekla je:
kakav je poet
takav je i njegov cvijet.

A kad bude ona noćas svoje sklopila oči
i mjesečina stane po njima da se toči,
poet će na zidu risati šare,
na bijelom zidu,
zidu svojeg sna i svoje jave
profil jedne zaboravljene glave.

I čovjeka je našao.
O ima, ima pravih ljudi!
U tom moru svakojakih ćudi,
gluposti, laži, obmanjivanja,
pokornosti, kletve, prisizanja,
stajao je on
kao brijeg,
sam, tih
i lijep.

Zašto baš lijep? Debeo je,
a nije poderan i nije slijep
za ovaj svijet.
Ima stan i vrt i mir
naprosto, vele da živi
kao građanin.

No, ne živi on tako!
On pozna vrijednost svake stvari,
njega samoća ne pali,
njega ljubav ne buni,
on se mudro gluposti ne čudi.
Zna on mnogo, znade lisac stari,
da mudrost glupana samo kvari
ako sam na svojoj koži ne spozna
smisao teške stvari.

Nije se poet klanjao, nije samilost molio,
priznao je samo da je ludo volio
čitavi svijet.
Šta drugo i čini bijedni poet,
nego voli, voli, voli,
pa makar koliko to i boli.

— Toliko misliš na brata — rekao je čovjek
— i na čitavi svijet
ej, ti, čudni poet!
Poeta može pomoći najteže,
zakon života njega veže,
da reže, svoje srce da reže,
bratsku ruku da steže
ruku, koja se s ponorom veže.
Svoju dušu poet za drugoga kida
nad drugim on plače i rida.
I riječ mu nije samo suza, osmjeh,
već i bijes
o, bijes!
Neka se ta riječ čuje
kao zemljotres,
neka se lije kao pun vrč,
neka boli kao grč
prezira i jada
radi posljednjeg sklada —
radi posljednjeg sklada.

U KAVANI

Sjedim. Sjedim sate i sate.
U tebe gledim.
Tako si dobar i pun dobrote.
Tebe slijedim.

Tebe tu nema. Tebe nema
i ne će te više biti.
Bez kajanja i glupih želja
umiru pogledi skriti.

A TI?

Ja sam treperenje, beznadno treperenje,
nemoćno, grčevito cerenje,
od početka do svršetka tužno čekanje
i vječno, neprekidno sjećanje.
Vjetar kroz mene cvili,
a ti, mili?

Ja sam stari dub po kojem mravi gmile
i zečevi skaču i srne plaču,
od početka do svršetka ja sam vječno htijenje
sve je bolesno, teško venenje.
Ruka žuti na otrcanoj svili —
a ti, mili?

Ja sam pokornost, hvala i klanjanje,
klečanje, lupanje u prsa, kajanje.
Iz posljednjeg bola zanosi moji rastu kao plima,
sreće za tebe još ima, o, ima.
Oči blude po tmini,
sâm je čovjek, mili!

SUTON

Kad odlazi dan ničega nema osim njega,
sutona plavog i tihog. Između zemlje i neba
suton se širi na svili
boja, mirisa i glazbe,
na vjetra liri. Zapad na krvavom oblaku gori,
oblak polako plavi od boli
i jedna ptica lijeta
oko bijelog tornja kao oko svijeta. Prozori tornja dršču
u sutona vatri,
križ na tornju snatri.
Suton se diže i raste i plavi,
ničega nema za umorne, umorne ljude
osim mirnog sutona. Tišinom se zemlja zali.
I ljudi s osmjehom pružaju ruke
i odlaze besvjesno nošeni
na nove muke.

URA

Ujutro je ona prvi glas.
Đavolji taj vijesnik zvrči i zvrči,
usplahirena misao ko automobil potrči,
sunce pogledam tek jedan čas.

I žurim i jurim pomamno po kući,
a silno želim ogledati se, sjesti,
tvoje lice vidjeti, tvoj glas ćuti,
tvoju i moju misao negdje sresti.

Nema ništa osim hitnje i ure,
sitnih briga, sakrivenih tuga,
nema jutra, nema tebe,
svaka se minuta čovjeku ruga.

POPODNE

Čitavo popodne mrak teče
magla raste i pada.
Po sivim kućama grada
neprestano plače veče.
U dućanu moja umorna ruka cvijet bere.
Sjene (ko moje bolesne želje) ginu,
a da ne sinu.
Listopadski dan bez svitanja vene.

ŽENA

Stojim na zemlji i mislim da stojim čvrsto.
Nikada mi nitko nije rekao da čvrsto stojim,
već da se bojim.
Nikada mi nitko nije rekao da sam čovjek,
da molim
da volim
bez lakoće i laži
dobro i dovijek.

Sad do vraga s igračkama i vazama,
skinula sam laž i sve dekoracije!
s teškim naporima probijam se po novim brazdama,
nove brazde orem,
da svima pomognem.
Ne treba tu više motivacije.

Služila sam, služba je služba (i bog s njom).
Kao konj upregnut u ormi to sam nekad bila,
ništa nisam vidjela,
ni svijet
ni slobode lijet,
uvijek zbog nekog zakona bila sam kriva.

Ništa ne trebam do slobode.
(Doista, tko zna kamo ga oči vode?)
U slobodu upravo s računom srljam —
Ljudi, ja sam žena bez dekoracije
stojim na zemlji i život svoj ne prljam!

MOJ KRAJ

A. G.

Ovdje je zemlja tako crna,
plodna i nagnojena crnica crna,
zemlja šuma, starih šuma.

Potoci, vrbe,
uz vrbu bare,
žabe krekeću noći i noći,
mjesečina se kao mlijeko na njih toči
pokraj starog druma.

Išli su drumom seljaci,
kmeti, slobodnjaci,
vojnici, poreznici,
fiškali, pravda (smetanje posjeda)
i ropsko klimanje noseva.
»C'est pour vous« fućka kos na grani —
kulturu! samo kulturu ova zemlja hrani!

Kuća, borik —
ah borik!
Okolo nekad zadruga stara.
Nema nijednog dana
kad ludo ne lutam pokraj onih grana.
Zadruga duboko spava
rastepena
raznesena
u bijedi, bez traga.

NA DOMU

Djed u zapećku uvijek spava.
Spava djedo, spava.
Strina uvijek psuje kraj bunara
gospodu oko poreza, općine i kotara.

Pred kućom ljeskov plot, na plotu crven ćup,
u kući kuhinja, komora, teška blazina,
perine, sirnica, na podu gnojnica,
u ognjištu ćuk.

Dabome da strina tuži:
kilu cukora na godinu,
pol kile kave na godinu
i to: rodnu godinu!
Za šibice kad bi opet bilo,
to se strini sad na Božić snilo.

Na to sve stigao ja,
gradski mladi poeta.

— Hej! Rođeni, mili, duvana amo!
— Djede, pa goljo — tebe moli!
— A tako...
Za to si bio u školi?
Za cukorom strina kao mačka grebe,
očima grebe i rukama traži,
uporno, bez vike,
po prtljazi bogate lirike.

Ništa.

— No, pasji sine, sjedaj!
Svoji smo, a siromaha gostimo.
Da ti oca i mater lijenu
čemu su baš tebi dali neku cijenu!

Hrast je ubio šljivu
i orah i vrbu i jabuku,
sve u blizini.
Ispod hrasta u nizini
mravinjaci mali rastu,
rastu u širini.

— Dakle se šire! Smiješno!
Glupani,
poklonite se jednoj mojoj grani!
— Poštovani!
Ni grana, ni miris,
ni deblo, ni cvijet,
nisu za naš lijet.
U niskoj tami
nas samo ono mami
što je tik uz naš svijet.

KAVANSKI STOLAC

Ovdje jedan, pa drugi... jedan, dva, tri,
pitomi i glupi su sva tri.
Pred njima stol, napuhnut mjehur novina i znanja,
u novostima novina sve je puno klanja.

Jer stolci se ne vole upravo kao ni ljudi
i svaki u srcu nosi svoje dragocjene ćudi.
Na stol nose čajnik, to ljudima kultura žubori,
kultura kulturnim ljudima uvijek
pod nosom mrmori.

A sve je plač i svađa.
Plač i u svađi potonula lađa.

ČEKANJE

Ni kod susjeda nije automobil stao,
nije stao, nitko nije došao.
Nije to bio jedan koji se tako zaletio,
zaletio i prošao.

Na ulicu noć sjela,
zaprela pređu stara prelja.
Pokraj smetlara
mačka mačku kara.
Odrpani kaput i bose noge stisle se uz zid
dok automobil jedan hita
kao divni mit.

U čekanju kroz otvorene oči
bol se u tminu toči.
Samoća, u tišini tužne žice,
pokraj žute lampe žuto lice
i dvije prazne zjenice.

TUŽALJKA PJESNIKA

Danas sam tako miran i dobar
da me suza u grlu davi.
Dobrota ne boli,
ne pali.
Ništa ne boli,
ništa se ne voli,
postoji samo jedno duboko
razumijevanje stvari.

Pa ipak! Kada noć plavi
i ptičji cvrkut u šumi se javi,
a šuma je u magli
na brijegu crn sag,
tako lak
kao kad mrena na očima
bez boli počiva
na ukočenoj zjeni.
Onda, u svitanja sjeni
ja se borim, ja se lomim
za to što sam mlad
i mlad i vrlo star,
prazan
kao pust oltar.

Živjeti priče i snove
u kojima ljudi govore
o beskrajnoj sreći.
Upravo kraj tople peći
nešto, nešto htjeti.
Željeti, čeznuti,
polubudan sanjati,
zvati, mamiti,
nesreću dozivati,

sa životom se ludo
poigrati.

PJESMA

Nema pomirenja, ni boli nema.
Na krvavom dlanu
leži bol zdrobljena, nijema.

Sunce sred plavetnila neba
oblake bijele goni i lovi
samoća stoji i ničega nema.

REZIGNACIJA

U tišini biti tih, tiši, najtiši
i biti bezimen i biti najniži,
u bolu biti težak i biti najteži,
u osami samo biti tebi najbliži.

U tišini drhtati, strepiti i kleti
i biti nezvan i biti prokleti,
ovisiti, čeznuti, moliti,
na svakom koraku tebe bezumno voliti.

Sloboda je grč i zanos i htijenje,
a ti si, mili, cvijet što vene.
Cvijet? Ti si krpa što se dere,
na svakom koraku moja ruka krpu pere.

PRIJATELJU

P. M.

Ako ima brata (a brata ima),
ti si najbolji među njima.
Šuma drhti na vjetra svili
šuma je svijet, živi ko oganj i led,
u svijetu smo mnogo bili
i nismo povukli rep.

Ako ima nepisanih zakona (a takvih ima),
ti si se prvi pokorio njima.
Rijeka teče, vodu donosi i odnosi,
rijeka je život hrabar i plah,
u životu smo mnogo bili
i nismo pali u prah.

Život je pokornost zakonu krvi
i buna protiv zakona uma.
Nevidljivi Netko svijetlo nad životom čuva,
a Smrt je bijela
i vesela i ničega više nema.
Ničega nema
osim saznanja,
da smo u buni i pokornosti prvi.

POŠTENJAKU IZ ASISA

Zdravo poštenjače dobri,
zdravo tugo moja.
Jutros mi je svanuo dan
pokoran
ponizan
i uzvišen,
pun ptičjeg lijeta po dobrim zakonima svijeta.
A onda čitavo poslije podne sam te psovao,
po dobroti sam tvojoj rovao,
nju sam u jad kovao.
Ničega, ničega nema osim tmine.

I u tmini tvoj glas ne gine.
Sjeo si na kameni asfalt i u halju umotao
bose noge,
zebeš kao pas
i dobrim pogledom gledaš na nas.

»Badava ste primili i badava davajte«,
spominjao si nekad — i ostao živ.
Nisu te zatukli — gle?!
O, sveče dobri!
Kad se tako vjeruje i moli,
ponovi te riječi, ponovi!

JESEN

Beskrajna jesen se vuče
po gradu, po hladnom hladu
svake kuće, svake šinje
svakog ugla, mrzle staklovine.

A ja nisam kao juče.
Još mi nikad jesen nije bila
tako vrela
tako zrela,
još nikad nije ona lila
takvu snagu
mladu, koja nosi,
koja kosi,
preko magla, preko kuća,
preko ugla i staklovine.
Staklovine su moje stare rime,
moje kajanje,
moje izgubljeno traganje
za stihom
za istinom
za samom sobom.

JUTARNJA PJESMA

Jutros se ulica kupala u magli.
O magle, magle bezimenih tvari!
Jutros je ulicom poet išao
polako, kao i drugi svako
na kiši je kisao
i brisao,
svaku bol je lako brisao.

Tako je lako svaku bol brisao,
tako se je vedro nasmijao
i crnini
i magli
i svakoj prolaznosti tvari.

PJESMA

Od čeznje dah zrenja
od života dah venenja.
Pred životom slobodu osjećati
pred tugom pokorno klečati.

S lijeva barikada
s desna arkada.
Ej, snaga! Slava životu
koji ne pada!

Riječi, riječi, sve to kao čajnik
kraj uha šumi.
Odlazi, brate, u budućnost
na sadašnjost pljuni.

Sadašnjost. Prošlost.
I ovdje i ondje muk muka
u zraku se koči sama
zgrčena ruka.

SADRŽAJ

	Str.
Magla	3
Pjesma	5
Cesta vodi kroz selo	6
U noći	7
Ulica	8
Selo	9
Tuga	11
Poet na putu u svijet	12
U kavani	18
A ti?	19
Suton	20
Ura	21
Popodne	22
Žena	23
Moj kraj	24
Na domu	25
Kavanski stolac	28
Čekanje	29
Tužaljka pjesnika	30
Pjesma	32
Rezignacija	33
Prijatelju	34
Poštenjaku iz Asisa	35
Jesen	36
Jutarnja pjesma	37
Pjesma	38